

28.10.2016

Nordiska rådet

Skriftlig fråga E18/2016

J.nr. 16-00163-2

Utkast till svar av Danmark, Finland och Sverige på skriftlig fråga E18/2016 av Inegi Kielsen (S), Irene Johansen (A), Karin Gaardsted (S), Knut Storberget (A) och Suzanne Svensson (S) om förbud mot utsläpp av toalettavfall från fartyg i Östersjötrafiken

”Passagerar- och kryssningsfartyg har i årtal tömt sitt toalettavfall och annat avloppsvatten direkt ut i Östersjön. Det har inte bara haft konsekvenser för naturen och människorna längs kusterna och på stränderna utan också för de ekologiska och biologiska förhållandena i Östersjön till följd av att av fosfor- och kvävenivåerna har stigit. I april beslutade dock FN:s internationella sjöfartsorganisation (IMO) slutligen att existerande passagerarfartyg och nybyggda passagerarfartyg inte får tömma sitt toalettavfall i Östersjön från och med 2021 respektive 2019.

Redan före denna nya regel antogs hade dock samtliga Östersjöländer inom HELCOM-samarbetet, med undantag av Ryssland, anslutit sig till totalförbudet mot tömning av toalettavfall i Östersjön.

Därför anser vi att det finns skäl att ställa följande frågor till regeringarna i Danmark, Finland och Sverige”:

Hur planerar regeringarna att verkställa det förbud som IMO nu har antagit?

- Tillsynen av bestämmelserna sker normalt genom den s.k. hamnstatskontrollen i fråga om utländska fartyg och flaggstatskontrollen när det gäller fartyg som seglar under landets egen flagg.
- I Danmark finns bestämmelser om utsläpp från fartyg i lagen om skydd av havsmiljön (havsmiljøloven - lovbekendtgørelse nr. 1616 af 10.december 2015). Bestämmelser verkställs i ett nära samarbete mellan Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (tidigare Naturstyrelsen), Miljøstyrelsen och Søfartsstyrelsen. I övrigt omfattar samarbetet också Værnsfælles Forsvarskommando (Marinestaben), bland annat i fråga om beredskap vid olyckor, bekämpning av föroreningar och flygplans övervakning av fartyg.

I Danmark är det i huvudsak lagen om havsmiljö som tillämpas för att genomföra IMO:s och MARPOL-konventionernas bestämmelser. Det kommande förbudet mot att leda ut orenat avloppsvatten från passagerarfartyg utanför gränsen på 12 sjömil kommer att tas in i de relevanta bestämmelserna i lagen om havsmiljö. Bestämmel-

serna förväntas följa det avtal om Östersjön som FN:s sjöfartsorganisation godkände i april 2016 i den 69:e sessionen i kommittén för skydd av den marina miljön (MEPC69).

Enligt uppskattningar kommer kontrollen av passagerarfartygs utsläpp att bli enklare efter att förbudet införts, eftersom det kommer att finnas likadana bestämmelser inom och utanför gränsen på 12 sjömil. Dessutom kan det övervägas huruvida det inom MEPC (IMO:s kommitté för skydd av den marina miljön) kan bli möjligt att införa skyldighet att bokföra passagerarfartygs utsläpp av avloppsvatten.

- I Finland ska Trafiksäkerhetsverket enligt miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009) utöva tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i lagen. Även andra myndigheter deltar i tillsynen, såsom gränsbevakningsväsendet, som ska utöva tillsyn över efterlevnaden i Finlands territorialvatten och ekonomiska zon av bestämmelserna i lagen om utsläpp till vatten från fartyg.

Enligt lagen får Trafiksäkerhetsverket samt gränsbevakningsväsendet och polisen stoppa ett fartyg även när det ligger i hamn eller till ankars på finskt vattenområde, om utredandet av utsläpp i vattnet i strid med lagen kräver det eller om det finns grundad anledning att anta att fartygets färd av någon annan orsak än en sådan som har samband med fartygets konstruktion, utrustning, anordningar, rutiner eller arrangemang ombord är förknippad med en omedelbar risk för miljöförorening. Lagen innehåller också bestämmelser om myndigheternas befogenheter i fråga om utländska fartyg på Finlands territorialhav och Finlands ekonomiska zon, som beaktar havsrättskonventionens bestämmelser (UNCLOS).

I lagen föreskrivs det också om samarbete med tillsynsmyndigheter i andra länder. Om det finns tydliga bevis på att ett fartyg inte fullgjort sin skyldighet att avlämna fartygsavfall eller lastrester i hamn, ska Trafiksäkerhetsverket stoppa fartyget eller, om fartygets nästa anlöpshamn finns i en annan stat, göra en anmälan till den behöriga tillsynsmyndigheten i enlighet med fartygsavfallsdirektivet.

Om det har observerats att ett fartyg släppt ut olja eller skadliga flytande ämnen inom finskt vattenområde, inom Finlands ekonomiska zon eller på öppet hav, ska Finlands miljöcentral, gränsbevakningsväsendet eller Trafiksäkerhetsverket anmäla utsläppet till fartygets nästa anlöpshamn och fartygets flaggstat och framföra begäran om att åtgärder med anledning av utsläppet inleds i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/35/EG om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser, jämte ändringar.

- I Sverige är det Transportstyrelsen som har utsetts till den myndighet som får meddela föreskrifter om förbud mot utsläpp från fartyg av andra skadliga ämnen än olja, vilket innefattar IMO:s förbud mot utsläpp av toalettavfall från passagerarfartyg, och detta har omhändertagits i Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2010:96) om åtgärder mot förorening från fartyg.

Transportstyrelsen är även tillsynsmyndighet och skall utföra inspektioner för att kontrollera att fartyget och dess utrustning är i det skick och att driftförhållandena är sådana som behövs för att förebygga förorening, samt kontrollera om det skett någon överträdelse av utsläppsförbudet gällande alla avfallsslag som är förbjudna att släppa ut, enligt lag (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg och föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag. Om fartyget har väsentliga brister i fråga om konstruktion, utrustning eller drift i detta avseende får Transportstyrelsen bl.a

meddela förbud mot fartygets vidare resa (detention) eller föreläggande att bristerna ska avhjälpas. Om Transportstyrelsen har anledning att anta att det har begåtts brott ska detta anmälas till polismyndighet eller åklagare och om misstanken gäller ett förbudet utsläpp ska kustbevakningen underrättas.

Vilka sanktioner kan man påföra de skyldiga i fall av överträdelse av förbudet?

- Sanktionerna bestäms nationellt och är relaterade till den allmänna nationella straffrättsliga lagstiftningen.
- I Danmark är kontrollen av efterlevnaden ett viktigt område för både danska myndigheter och dansk sjöfart (Danmarks Rederiforening). Därför samarbetar man inom bland annat utvecklingen av teknik för att bättre kunna verkställa IMO:s bestämmelser. Ett annat viktigt område är det internationella samarbetet kring bland annat hamnstadskontroller, i vilka man kontrollerar fartygs utrustning och certifikat, inklusive system som har installerats för att rena avloppsvatten.

Olagliga utsläpp från fartyg kan dessutom bli anmälda till den danska polisen. Överträdelse av bestämmelser i lagen om havsmiljö kan leda till böter eller i vissa fall till fängelsestraff. Om olagliga utsläpp av avloppsvatten påträffas kommer dessa bestämmelser att följas, men det kan vara svårt att bevisa vilket fartyg det är som är skyldig till utsläppen. Därför vill Danmark tillsammans med andra diskutera möjligheten att det inom MEPC införs en skyldighet att bokföra hur passagerarfartygs hanterar avloppsvatten.

- I Finland ingår i miljöskyddslagen för sjöfarten ett allmänt förbud mot utsläpp av toalettavfallsvatten, enligt vilket utsläpp till vatten av obehandlat eller behandlat toalettavfall från fartyg är förbjudet på finskt vattenområde och i Finlands ekonomiska zon och från finska fartyg även utanför Finlands territorialvatten och ekonomiska zon i enlighet med vad som föreskrivs i bilaga IV till MARPOL 73/78, Helsingforskonventionen, andra internationella förpliktelser som är bindande för Finland eller Europeiska gemenskapens rättsakter.

Lagen innehåller bestämmelser om sanktioner för brott mot förbudet om utsläpp. Beroende på brottets art tillämpas antingen miljöskyddslagen eller strafflagen. Lagen innehåller även, i enlighet med havsrättskonventionen, vissa bestämmelser om sanktioner för utländska fartyg.

Enligt miljöskyddslagen för sjöfarten är de ovannämnda fartygen förpliktade att avlämna allt sitt toalettavfall till de mottagningsanordningar som finns i hamnen innan de lämnar hamnen. Det gäller emellertid inte avlämnande av toalettavfall om fartygets tankar för detta avfall räcker till för färden till nästa hamn. Enligt samma lag ska hamninnehavaren ta ut en avgift för att täcka kostnaderna för avfallshanteringen av alla fartyg som anlöper hamnen, oavsett om fartyget lämnar avfall i hamnen eller inte (ett så kallad "no-special-fee" system). Avgifterna ska innefatta kostnaderna också för hanteringen av toalettavfall.

- I Sverige är förbudet mot utsläpp av toalettavfall omhändertaget i Transportstyrelsens föreskrift TSFS 2016:9, som meddelats med stöd av lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg. Enligt lagens ansvarsbestämmelser döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av lagen till böter eller fängelse i högst två år, om inte gärningen är belagd med strängare straff enligt brottsbalken eller miljöbalken. Om ett skadligt ämne släppts ut

kan fartygets redare eller ägare i vissa fall dömas som om han själv begått gärningen. Därtill kan befälhavaren dömas till böter eller fängelse om denne uppsåtligen eller av oaktsamhet brustit i den tillsyn som behövs för att utsläpp inte ska ske.

Hur ställer sig regeringarna till det faktum att Ryssland inte förrän nu omfattas av det totalförbud som antogs i april 2016, och att det alltså fortfarande är tillåtet för ryska fartyg att släppa ut toalettavfall i Östersjön under de kommande åren?

- I april 2016 godkände IMO:s kommitté för skydd av den marina miljön (MEPC) tidtabellen för förbudet mot utsläpp av toalettavfallsvatten i Östersjön. Enligt beslutet träder förbudet i kraft för nya fartyg i juni 2019; för existerande fartyg i juni 2021. Undantaget gällande Ryssland gäller för alla fartyg som seglar direkt från Nordsjön till en rysk hamn och gäller till 2023. Däremot innehåller förbudet inga undantag för ryska fartyg.

Anne Berner
kommunikationsminister